

ŽELJKO SARIĆ

Financijski inspektorat
Ministarstvo financija

DUBINSKA ANALIZA STRANAKA U SUSTAVU SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA KOD POSREDNIKA U PROMETU NEKRETNINA

U sklopu rada 22. Foruma poslovanja nekretninama, u ovom ćemo se članku pokušati osvrnuti na relevantne odredbe Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma koje se odnose na obveze posrednika u prometu nekretnina kao obveznika primjene mjera i radnji za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, s osobitim naglaskom na provođenje mjera dubinske analize stranaka koje su propisane citiranim zakonom.

Definicija kaznenog djela pranja novca i financiranja terorizma

Više je definicija pranja novca, no općenito govoreći, *pranje novca* podrazumijeva niz aktivnosti u bankovnom, novčarskom ili drugom gospodarskom ili financijskom poslovanju kojima je cilj prikrivanje pravoga izvora novca, odnosno imovine ili prava priskrbljenih novcem koji je stečen na nezakonit način – kaznenim djelom. Važno obilježje pranja novca, dakle, jest to da njemu uvijek prethodi neka nezakonita ili kriminalna radnja, tzv. predikatno kazneno djelo. Općenito, pod pojmom pranja novca podrazumijeva se svaki postupak usmjeren na prikrivanje nezakonito stečenog prihoda na način da se prikaže kao da se radi o zakonitoj zaradi.

Opće je prihvaćeno da je pojam "pranje novca" prvi upotrijebio engleski časopis The Guardian u članku iz 1973. godine, pišući o 200.000 dolara namijenjenih predizbornoj kampanji Richarda Nixona u SAD-u, odnesenih u kovčezima u Meksiko radi stavljanja u optjecaj putem fiktivnih tvrtki s Floride, osnovanih samo za tu svrhu. U Europi je izraz *pranje novca* prvo upotrijebilo Vijeće Europe 1980. godine i to u Preporuci o mjerama protiv transfera i čuvanja dobara nastalih iz kriminalnih radnji (Recomendation NoR (80) 10), a u SAD-u službeno se prvi put spominje 1982. u presudi kolumbijskoj kokainskoj mafiji.

Prvi Zakon o pranju novca (*Money Laundering Act*) donesen je 1986. u američkoj saveznoj državi Washington. Predviđao je stroge kazne za obveznike koji neuredno prijavljuju gotovinske novčane transakcije veće od 10.000 USD te ne ispunjavaju obvezu dugog čuvanja potvrda o poslovanju svotama većim od 3.000 USD.

Pranje novca (eng. money laundering, njem. Geldwäsche) znači pretvaranje tzv. "prljavog" novca ili druge imovinske koristi pribavljenih kriminalnim ili drugim protuzakonitim radnjama (obuhvaćenih pojmom tzv. predikatnog kaznenog djela) u

"čist" novac, naime onaj koji se može upotrijebiti i koristiti kao legalni prihod u bankovnim, trgovačkim, kupoprodajnim, investicijskim, poduzetničkim i drugim poslovima ili načinima ulaganja. Znači, ona imovinska korist, novac ili duga imovina koji bi se prema postojećim zakonima trebao oduzeti kao rezultat kaznenog djela koristi se kao i svaki drugi zakonitim načinom stečeni dohodak. Time se pokušava ne samo prikriti počinjeno kazneno djelo i njime postignuta imovinska korist nego se njegovom daljnjom uporabom stvara konkurencija onima koji zakonitom djelatnošću ostvaruju poslovne prihode.

Procjena je da se da godišnje u svijetu "opere" oko 900 milijardi dolara od čega gotovo polovica novca dolazi iz ilegalne trgovine narkoticima. Navedena činjenica upućuje na povezanost pojave pranja novca s organiziranim kriminalom koji u najvećem opsegu stoji iza ilegalne trgovine drogama. Ono što osobito otežava organiziranu akciju svih društvenih čimbenika politike suzbijanja kriminaliteta u borbi protiv pranja novca jesu vrlo brojne i raznovrsne metode pranja novca koje se iz dana u dan mijenjaju i prilagođavaju mjerama poduzetim radi njihova otkrivanja i sprječavanja.

Faze pranja novca

U teoriji, postoje tri faze pranja novca, iako se one u praksi vrlo često isprepleću i teško ih je promatrati odvojeno:

Plasiranje/polaganje – sredstva proistekla iz nezakonitih aktivnosti plasiraju se po prvi put u financijski sustav ili se koriste za kupnju visokovrijednih roba ili imovine; sastoji se od fizičkoga ulaska gotovine kriminalnog porijekla u financijski sustav preko bankarskih pologa, novčanih naloga ili elektronskim transferom preko državnih granica; u ovoj je fazi tzv. prljavi novac najvidljiviji i izložen je otkrivanju;

Prikrivanje – u ovoj fazi, pokušava se prikriti izvor nezakonito stečenih sredstava ili vlasnike tih sredstava; karakteristično je provođenje niza složenih financijskih transakcija kojima se prikriva pravo porijeklo novca; krajnji cilj ove faze u procesu pranja novca sastoji se u onemogućavanju povezivanja takvih sredstava s njihovim izvorom; otkrivanje „prljavog novca“ u ovoj fazi postaje kompliciranije;

Integracija – u ovoj fazi „prljavi novac“ doseže svoj cilj integriranjem u financijski sustav, čineći tako otkrivanje gotovo nemogućim; "prljavi novac" se ugrađuje u tzv. "čiste fondove" i ničim se više ne razlikuje od zakonito stečenog novca

Financiranje terorizma

Pojam terorizma, u najširem smislu, obuhvaća svaku uporabu nasilja radi ostvarenja političkih ciljeva. Rizik financiranja terorizma je opasnost da će financijski sustav biti zlorabljen za financiranje terorizma, odnosno da će neki pravni odnos, transakcija ili proizvod biti posredno ili neposredno uporabljeni za financiranje terorizma.

Za razliku od pranja novca, kojemu uvijek prethodi neka nezakonita radnja, terorizam može biti financiran iz prihoda legalnih aktivnosti (humanitarne organizacije, razne udruge, donacije). Ta okolnost uvelike otežava otkrivanje financiranja terorizma, tim

više što su iznosi transakcija kojima se terorizam financira vrlo često manji od iznosa propisanog za prijavu Uredu za sprječavanje pranja novca. Mjere koje se poduzimaju u cilju sprječavanja pranja novca nisu dostatne u borbi protiv financiranja terorizma, već moraju biti dopunjene posebnim mjerama koje propisuju nadležna međunarodna tijela.

Zakonodavni okvir za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma

Međunarodni zakonodavni okvir za SPNFT u najvećoj mjeri sačinjavaju revidirane FATF-ove preporuke iz 2004. godine kao i Direktiva 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhe pranja novca i financiranja terorizma - tzv. *Treća direktiva*. Sukladno navedenim dokumentima države članice Europske unije bile su dužne do kraja 2007. godine donijeti zakone za njihovo provođenje. Republika Hrvatska je u postupku usklađivanja svog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU Hrvatske realizirala prijenos odredbi Treće Direktive i FATF-ovih preporuka u nacionalno zakonodavstvo, usvajanjem i stupanjem na snagu Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (ZSPNFT) u siječnju 2009. godine

Neprekidno razvijajući i unaprjeđujući politiku zaštite svjetskog financijskog sustava od pranja novca i financiranja terorizma, FATF je u veljači 2012. godine donio nove revidirane preporuke koje se dijelom odnose i na provedbe dodatnih zahtjeva u pogledu osiguranja transparentnosti stvarnog vlasništva i nadzora pravnih osoba. Kao međunarodno priznati standardi u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma FATF-ove preporuke će očekivano u dogledno vrijeme rezultirati donošenjem nove, Četvrte direktive.

U izvorima međunarodnog kaznenog prava za pranje novca relevantna je Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, zapljeni i konfiskaciji prihoda od kaznenih djela i Konvencija UN o transnacionalnom organiziranom kriminalu. U hrvatskom kaznenom pravu pranje novca je do kraja 2012. bilo inkriminirano kaznenim djelom prikrivanja protuzakonito dobivenog novca iz članka 279. Kaznenog zakona.

Dana 01. siječnja 2013. godine na snagu je stupio novi Kazneni zakon (Narodne novine, broj 125/11) koji kazneno djelo pranja novca inkriminira u svojem 265. članku koji glasi:

- (1) Tko imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja njezinog nezakonitog podrijetla, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko prikriva pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi koju je drugi ostvario kaznenim djelom.
- (3) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko imovinsku korist koju je drugi ostvario kaznenim djelom, pribavlja, posjeduje ili koristi.
- (4) Tko počini djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka u financijskom ili drugom poslovanju ili se počinitelj bavi pranjem novca ili je imovinska korist iz stavka 1., 2. ili 3. ovoga članka velike vrijednosti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(5) Tko poduzme radnju iz stavka 1., 2. ili 4. ovoga članka postupajući s nehajem u odnosu na okolnosti da se radi o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(6) Ako je imovinska korist iz stavka 1. do 5. ovoga članka ostvarena kaznenim djelom počinjenim u stranoj državi počinitelj će se kazniti ako se radi o kaznenom djelu i prema zakonu države u kojoj je počinjeno.

(7) Počinitelja iz stavka 1. do 5. ovoga članka koji dobrovoljno pridonese otkrivanju kaznenog kojim je ostvarena imovinska korist sud može osloboditi kazne

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine, broj 87/08 i 25/12) u svojem 2. članku pod pranjem novca podrazumijeva izvršavanje radnji kojima se prikriva pravi izvor novca ili druge imovine za koju postoji sumnja da je pribavljena na nezakonit način u zemlji ili inozemstvu, uključujući:

- zamjenu ili bilo kakav drugi prijenos novca ili druge takve imovine,
- prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja, vlasništva ili prava u vezi s novcem ili drugom takvom imovinom,
- stjecanje, posjedovanje ili uporabu novca ili druge takve imovine;

S druge strane, financiranje terorizma, sukladno ZSPNFT, podrazumijeva osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkoga kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije.

Financiranje terorizma izrijeckom je navedeno kao kazneno djelo u članku 98. citiranog Kaznenog zakona:

(1) Tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično, u svrhu činjenja jednog ili više kaznenih djela iz članka 97., članka 99. do članka 101., članka 137., članka 216. stavka 1. do 3., članka 219., članka 223., članka 224., članka 352. do članka 355. ovoga Zakona ili drugog kaznenog djela kojem je cilj prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili druge osobe koja nije aktivno uključena u oružani sukob, ako je svrha tog djela zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku državu ili međunarodnu organizaciju da što učini ili ne učini,

kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično od strane terorista ili terorističkog udruženja.

(3) Sredstva iz stavka 1. i 2. ovoga članka će se oduzeti.

Ostali propisi relevantni za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma

Zakon o Financijskom inspektoratu – određuje nadležnost i ovlasti Financijskog inspektorata RH kao glavnog nadzornog tijela za nadzor provođenja mjera i radnji sukladno ZSPNFT.

Podzakonski akti/pravilnici:

1. Pravilnik o obavješćivanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama (NN 01/09)
2. Pravilnik o obavješćivanju Ureda za sprječavanje pranja novca o gotovinskoj transakciji u vrijednosti od 200.000,00 kuna i većoj te o uvjetima pod kojima obveznici za određene stranke nisu dužni obavješćivati Ured o gotovinskoj transakciji (NN 01/09)
3. Pravilnik o kontroli unošenja i iznošenja gotovine u domaćoj ili stranoj valuti preko državne granice (NN 01/09)
4. Pravilnik o načinu i rokovima obavješćivanja Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama te vođenju evidencija od strane odvjetnika, odvjetničkih društava, javnih bilježnika, revizorskih društava i samostalnih revizora (NN 01/09)
5. Pravilnik o sadržaju i vrsti podataka o uplatitelju koji prate elektronički prijenos novčanih sredstava, o obvezama pružatelja usluga plaćanja i o iznimkama od obveze prikupljanja podataka pri prijenosu novčanih sredstava (NN 01/09)
6. Pravilnik o određivanju uvjeta pod kojima obveznici svrstavaju stranke u stranke koje predstavljaju neznatan rizik za pranje novca ili financiranje terorizma (NN 76/09)
7. Pravilnik o uvjetima pod kojima obveznici Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma mogu mjere dubinske analize stranke prepustiti trećim osobama (NN 76/09)
8. Pravilnik o načinu i rokovima dostavljanja podataka Uredu za sprječavanje pranja novca o kaznenom djelu pranja novca i financiranja terorizma (NN 76/09)
9. Pravilnik o načinu i rokovima dostavljanja podataka Uredu za sprječavanje pranja novca o prekršajnim postupcima (NN 76/09).

Obveze posrednika u prometu nekretnina – provođenje mjera dubinske analize stranke

Odredbama članka 4. ZSPNFT propisano je da se mjere, radnje i postupci za SPNFT provode prije i/ili prilikom svake transakcije, kao i pri sklapanju pravnih poslova kojima se stječe ili koristi imovina te u ostalim oblicima raspolaganja novcem, pravima i drugom imovinom koji mogu poslužiti za PNFT. Obveznici provedbe mjera i radnji za SPNFT taksativno su navedeni u citiranom članku zakona. Posrednici u prometu nekretnina obveznici su sukladno – članku 4. stavak 2. točka 15.n).

Sukladno odredbama ZSPNFT i drugih provedbenih propisa posrednici u prometu nekretnina dužni su prilikom obavljanja svojih djelatnosti provoditi sljedeće mjere radnje i postupke:

1. Izraditi analizu rizika i pomoću te analize odrediti ocjenu rizika za PNFT za pojedinu stranku, poslovni odnos, transakciju ili proizvod
2. Sastaviti i donijeti interni akt kojim se određuju mjere, radnje i postupci radi SPNFT
3. Imenovati ovlaštenu osobu i njezine zamjenike za provedbu mjera za SPNFT

- te osigurati uvjete za njihov rad sukladno ZSPNFT
4. Provoditi mjere za SPNFT u poslovnim jedinicama i povezanim društvima koja imaju sjedište u trećim državama
 5. Provoditi mjere dubinske analize stranke na način propisan ZSPNFT i odgovarajućim provedbenim propisima
 6. Sastaviti i redovito dopunjavati listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i stranaka za koje postoje razlozi za sumnju na PNFT
 7. Dostavljati Uredu za sprječavanje pranja novca podatke o sumnjivim i gotovinskim transakcijama (ukoliko ih ima) sukladno ZSPNFT i provedbenim propisima
 8. Osigurati redovito stručno osposobljavanje i edukaciju djelatnika koji rade na poslovima SPNFT
 9. Osigurati vođenje evidencija propisanih zakonom te čuvanje i zaštitu podataka

Provođenje mjera dubinske analize stranke

Odredbama članka 8. ZSPNFT definirano je što se podrazumijeva pod mjerama dubinske analize stranke, odnosno koje su to mjere što su ih obveznici primjene ZSPNFT dužni provoditi, pa tako i posrednici u prometu nekretninama. Zakon određuje sljedeće mjere:

- utvrđivanje identiteta stranke i provjeru njezina identiteta na osnovi dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz vjerodostojnoga, pouzdanog i neovisnog izvora,
- utvrđivanje i provjeru identiteta stvarnog vlasnika stranke,
- prikupljanje podataka o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije te drugih podataka u skladu sa zakonom,
- stalno praćenje poslovnog odnosa, uključujući pažljivo praćenje transakcija obavljenih tijekom tog odnosa, kako bi se osiguralo da te transakcije odgovaraju saznanjima obveznika o toj stranci, vrsti posla i rizika, prema potrebi uključujući i podatke o izvoru sredstava, pri čemu dokumenti i podaci kojima obveznik raspolaže moraju biti ažurni.

Iznimno je važno istaknuti da obveznik koji ne može provesti citirane mjere iz članka 8. ZSPNFT ne smije uspostaviti poslovni odnos ili izvršiti transakciju, odnosno mora prekinuti već uspostavljeni poslovni odnos te o tome izvijestiti UZSPN.

Slučajevi u kojima je obvezno utvrđivanje i provjera identiteta stranke

Sukladno odredbama članka 9. ZSPNFT, obveznik je dužan obaviti dubinsku analizu stranke u sljedećim slučajevima:

- prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa strankom pri čemu se pod poslovnim odnosom podrazumijeva svaki poslovni ili drugi ugovorni odnos koji stranka uspostavi ili sklopi kod obveznika i povezan je s obavljanjem djelatnosti obveznika te je trajnijeg karaktera;
- pri svakoj transakciji u vrijednosti od 105.000,00 kuna i višoj (jednokratna transakcija ili više povezanih koje ukupno dosežu vrijednost od 105.000,00 kuna i više) pri čemu s pod transakcijom podrazumijeva svaki primitak, izdatak, prijenos s računa na račun, zamjena, čuvanje, raspolaganje i drugo

postupanje s novcem ili drugom imovinom kod obveznika. Kod transakcije, za razliku od poslovnog odnosa, naglasak je na jednokratnoj aktivnosti.

- ako postoji sumnja u vjerodostojnost i istinitost prethodno dobivenih podataka o stranci ili stvarnom vlasniku stranke,
- uvijek kada u vezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na PNFT, bez obzira na vrijednost transakcije.

Prije uspostavljanja poslovnog odnosa ili izvršenja transakcije, obveznik je dužan provesti sljedeće tri mjere:

- utvrditi i provjeriti identitet stranke na osnovi dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz vjerodostojnoga, pouzdanog i neovisnog izvora,
- utvrditi i provjeriti identitet stvarnog vlasnika stranke,
- prikupiti podatke o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije ili drugih podataka u skladu sa Zakonom.

Iznimno, prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa u okviru obavljanja dubinske analize stranke, obveznici mogu provesti mjere dubinske analize stranke i tijekom uspostavljanja poslovnog odnosa ako je to neophodno kako se ne bi prekinuo uobičajeni način uspostavljanja poslovnih odnosa i ako postoji neznatan rizik od PNFT. U slučajevima kada dubinska analiza stranke nije provedena prije uspostavljanja poslovnog odnosa, obveznik će sastaviti bilješku o razlozima neprovođenja dubinske analize stranke prije uspostavljanja poslovnog odnosa sa strankom te o vrsti transakcije koja je izvršena.

Mjere utvrđivanja i provjere identiteta stranke

Podaci koji se prikupljaju za fizičke osobe

- za fizičku osobu, njezinog zakonskog zastupnika, obrtnika i opunomoćenika prikupljaju se: **ime i prezime, prebivalište, datum rođenja, mjesto rođenja, identifikacijski broj, te naziv, broj i naziv izdavatelja identifikacijske isprave;**
- za fizičku osobu koja je član pravne osobe ili s njom povezane osobe: **ime i prezime, prebivalište, datum rođenja i mjesto rođenja;**
- za fizičku osobu kojoj je transakcija namijenjena: **ime i prezime i prebivalište;**

Podaci koji se prikupljaju za pravne osobe

- za pravnu osobu koja uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakciju, odnosno za pravnu osobu u čije se ime uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakcija, za obrtnika ili osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, za pravnu osobu za koju poslove obavljaju odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik, te revizorsko društvo, samostalni revizor, pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja, za obrtnika ili osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, a za koju poslove obavljaju odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik, te revizorsko društvo, samostalni revizor, pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja, prikupljaju se: **naziv, sjedište (ulica i kućni broj, mjesto i država) i identifikacijski broj.**

U slučaju postojanja sumnje u vjerodostojnost prikupljenih podataka te u slučaju postojanja sumnje na pranje novca ili financiranje terorizma prikupljaju se i podaci iz članka 16. stavak 1. točke 10. i 11. ZSPNFT, odnosno podaci o izvoru sredstava koja jesu ili će biti predmet transakcije ili poslovnog odnosa te razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma.

Utvrđivanje i provjera identiteta drugih pravnih osoba i s njima izjednačenih subjekata

Utvrđivanje i provjera identiteta drugih pravnih osoba i s njim izjednačenih subjekata kao što su udruge, zaklade, fondacije i ostale pravne osobe koje ne obavljaju gospodarsku djelatnost, kao i vjerskih zajednica i udruga koje nemaju svojstvo pravne osobe te drugih subjekata koji nemaju pravnu osobnost, ali samostalno nastupaju u pravnom prometu regulirano je odredbama članka 21. ZSPNFT pri čemu je obveznik dužan:

1. utvrditi i provjeriti identitet osobe ovlaštene za zastupanje odnosno zastupnika,
2. pribaviti punomoć za zastupanje,
3. prikupiti podatke iz članka 16. stavka 1. točke 1., 2. i 6. ZSPNFT.

Identitet zastupnika utvrđuje i provjerava prikupljanjem podataka iz članka 16. stavka 1. točke 1. ZSPNFT uvidom u službeni osobni dokument zastupnika u njegovoj nazočnosti. Ako iz toga dokumenta nije moguće prikupiti sve propisane podatke, podaci koji nedostaju pribavljaju se iz druge važeće javne isprave koju podnese zastupnik, odnosno neposredno od zastupnika.

Podatke iz članka 16. stavka 1. točke 2. ZSPNFT o svakoj fizičkoj osobi koja je član udruge ili drugog sličnog subjekta obveznik prikuplja iz punomoći za zastupanje koje mu podnese zastupnik. Ako iz tog ovlaštenja nije moguće prikupiti sve podatke iz članka 16. stavka 1. točke 2. ovoga Zakona, nedostajući podaci se prikupljaju neposredno od zastupnika.

Ako pri utvrđivanju i provjeri identiteta osobe obveznik posumnja u istinitost prikupljenih podataka ili vjerodostojnost isprava iz kojih su podaci uzeti, mora prije uspostavljanja poslovnog odnosa ili izvršenja transakcije tražiti i pisanu izjavu zastupnika.

Utvrđivanje i provjera identiteta stvarnog vlasnika stranke

U okviru provođenja mjera dubinske analize stranke Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma propisuje vrlo specifične i detaljne odredbe u odnosu na identifikaciju stranaka i njihovih mogućih stvarnih vlasnika. Člankom 23. Zakona definira se pojam stvarnog vlasnika stranke, a člankom 24. propisuju se podaci koji se prikupljaju u postupku identifikacije stvarnog vlasnika, način prikupljanja podataka te način njihove provjere.

Sukladno navedenom stvarnim vlasnikom se smatra:

1. kod pravnih osoba, podružnica, predstavništava i drugih subjekata domaćeg i stranog prava izjednačenih s pravnom osobom:
 - fizička osoba koja je konačni vlasnik pravne osobe ili koja kontrolira pravnu

osobu izravnim ili neizravnim vlasništvom ili fizičku osobu koja ima kontrolu nad dovoljnim postotkom dionica ili glasova u toj pravnoj osobi, a zadovoljavanjem tog uvjeta smatra se postotak od 25% plus jedna dionica,

– fizička osoba koja na neki drugi način kontrolira upravu pravne osobe;

2. kod pravnih osoba kao što su zaklade i kod pravnih poslova kao što su povjerenički poslovi kojima se upravlja novčanim sredstvima i raspodjeljuju sredstva:
 - fizička osoba koja je stvarni vlasnik 25% ili više imovinskih prava određenoga pravnog posla, ako su budući stvarni korisnici već određeni,
 - osobe u čijem je interesu pravni posao odnosno u čijem je interesu pravna osoba osnovana ili u čijem interesu posluje, ako fizičke ili pravne osobe koje će imati koristi od pravnog posla još nisu određene,
 - fizička osoba koja kontrolira 25% ili više imovinskih prava određenoga pravnog posla;
3. fizička osoba koja kontrolira drugu fizičku osobu u čije se ime obavlja transakcija ili koja obavlja aktivnost.

Sukladno tome proizlazi da se stvarnim vlasnikom gospodarskog subjekta smatra svaka fizička osoba koje posredno ili neposredno posjeduje ili kontrolira više od 25 % poslovnog udjela, dionica (uključujući dionice na donositelja), glasačkih odnosno drugih prava na temelju kojih ima sudioništvo kod upravljanja pravne osobe, odnosno ima udjel u kapitalu pravne osobe više od 25% ili ima većinski položaj kod upravljanja sredstvima pravne osobe; također i svaka fizička osoba koja na neki drugi način kontrolira upravu pravne osobe odnosno svaka fizička osoba koja pravnoj osobi posredno ili neposredno osigurava sredstva i na temelju toga ima mogućnosti nadzirati, usmjeravati, ili na drugi način bitno utjecati na odluke uprave ili drugog upravljačkog tijela pravne osobe kod odlučivanja o poslovanju i financiranju.

Nadalje, stvarnim se vlasnikom u slučaju pravnih osoba kao što su udruge, zaklade, i pravnih poslova kao što su povjerenički poslovi koja upravljaju i obavljaju raspodjelu novčanih sredstava smatra svaka fizička osoba koja je stvarni vlasnik 25 % ili više imovinskih prava određenog pravnog posla (ako su budući stvarni korisnici već određeni); osobe u čijem je interesu pravni posao odnosno u čijem je interesu pravna osoba osnovana ili u čijem interesu posluje (ako pojedinci odnosno pravne ili fizičke osobe koji će imati koristi od pravne osobe ili posla još nisu određeni); svaka fizička osoba koja kontrolira 25 % ili više imovinskih prava (imovine) pravnog posla ili pravne osobe.

Također, u slučaju fizičkih osoba stvarnim vlasnikom smatra se fizička osoba koja kontrolira drugu fizičku osobu, u čije se ime obavlja transakcija ili provodi aktivnost.

U svakom slučaju stvarni vlasnik uvijek predstavlja fizičku osobu koja je krajnji vlasnik stranke ili ju kontrolira, i/ili fizičku osobu u čije se ime provodi transakcija. Također stvarni vlasnik/vlasnici utjelovljuju one osobe koje izvršavaju krajnju učinkovitu kontrolu nad pravnom osobom ili sličnim entitetom.

Obzirom da iz zakonske definicije stvarnog vlasnika stranke koji je poslovni subjekt

proizlazi da se radi o fizičkoj osobi (osobama) koja ima učešće (posredno ili neposredno) pri upravljanju pravne osobe na temelju vlasničkog udjela većeg od 25 %, obveznik mora, slijedom navedenog, utvrditi vlasničku i kontrolnu strukturu stranke kako bi bio uvjeren da razumije odnosno zna tko je stvarni vlasnik stranke.

Podatke o vlasničkim udjelima obveznik prikuplja uvidom u izvornike ili ovjerene fotokopije isprava iz sudskog ili drugog odgovarajućeg registra koji ne smiju biti stariji od tri mjeseca (čl. 24. st. 2. ZSPNFT). Dokumentaciju u ime stranke prilaže zakonski zastupnik ili njegova ovlaštena osoba.

Obvezniku je, također, na raspolaganju i mogućnost da podatke o stvarnom vlasniku dobije neposrednim uvidom u sudski ili drugi javni registar, s tim da na izvodu iz registra upisuje, u obliku zabilješke, datum i vrijeme te ime i prezime osobe koja je izvršila uvid (čl. 24. st. 3. ZSPNFT). Izvod iz registra obveznik čuva kao prilog u sklopu dokumentacije o provedenim mjerama dubinske analize stranaka.

U praktičnoj primjeni ovih odredbi navedeno znači da, ukoliko se u ulozi vlasnika stranke pojavi rezidentna pravna osoba (sa sjedištem u RH) obvezniku je najlakše izvršiti neposredni uvid u sudski ili drugi javni registar i tako dobiti odnosno provjeriti podatke o stvarnim vlasnicima te pravne osobe.

Ukoliko se međutim, u ulozi vlasnika stranke pojavi pravna osoba sa sjedištem u inozemstvu (nerezident), podatke o stvarnom vlasniku te pravne osobe obveznik će lakše dobiti iz originalne ili ovjerene dokumentacije koju u ime stranke prilaže zakonski zastupnik ili opunomoćenik. Obveznici često ne raspolažu saznanjima o vjerodostojnim javnim registrima u drugim zemljama pa je i elektronski ispis iz javnog registra u drugoj državi uputnije pribaviti od strane zakonskog zastupnika ili opunomoćenika.

Ako iz sudskog ili drugog javnog registra nisu vidljivi i nije moguće prikupiti sve propisane podatke o stvarnom vlasniku, ZSPNFT dopušta nedostajuće podatke prikupiti uvidom u izvornik ili ovjerene fotokopije dokumenata i druge poslovne dokumentacije koju podnosi zakonski zastupnik ili opunomoćenik (čl. 24. st. 4. ZSPNFT).

I napokon, ako iz objektivnih razloga nije moguće prikupiti nedostajuće podatke na gore opisani način obveznik ih prikuplja neposredno iz pisane izjave dane od strane zakonskog zastupnika ili opunomoćenika stranke (čl. 24. st. 5. ZSPNFT). Posumnja li obveznik u istinitost navedenih podataka, ako se radi o stranci povećanog rizika, obveznik treba, primjenjujući primjerene mjere temeljene na riziku, provjeriti obvezne podatke o stvarnom vlasniku ukoliko su podaci dobiveni isključivo iz izjave zakonskog zastupnika (što ne predstavlja vjerodostojan i neovisan izvor). Obveznik podatke mora provjeriti u mjeri i na način da razumije vlasničku i kontrolnu strukturu stranke, poznavajući sve njene vlasnike.

U svim slučajevima utvrđivanja vlasničke i kontrolne strukture stranke obveznik mora voditi računa o tome da vlasnički udjel pojedine fizičke osobe uključuje izravno i neizravno vlasništvo, odnosno o poveznicama po kojima se ravna koncept ukupnog vlasništva. Valja napomenuti da pri tome postoji mogućnost da obveznik, unatoč

nastojanima kroz detaljnu analizu vlasničke strukture stranke, zbog kompleksnosti same strukture, ne uspije dobiti podatke o stvarnim vlasnicima. Dobra praksa u takvim slučajevima je da se poslovni odnos s takvom strankom iznimno može uspostaviti, ali uz uvjet da se stranka svrsta u rizičnije stranke kod kojih se provode pojedinačne mjere praćenja poslovnog odnosa. Obveznik pri tome mora biti u mogućnosti dokazati nadležnom tijelu da je proveo odgovarajuće postupke utvrđivanja stvarnog vlasnika, ali da je riječ o vrlo kompleksnoj vlasničkoj strukturi, i da je to razlog nemogućnosti dobivanja podataka o stvarnom vlasniku.

Neovisno o navedenom, obveznik bi trebao prosuditi postojanje kompleksne strukture vlasništva s aspekta sumnjivosti odnosno mogućih razloga za obavještanje o sumnjivim transakcijama/osobama Ureda za sprječavanje pranja novca.

Popis skraćenica:

ZSPNFT – Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

PNFT – pranje novca i financiranje terorizma

PPN – posrednici u prometu nekretnina

UZSPN - Ured za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma

FI - Financijski inspektorat RH

OBRAZAC ZA DUBINSKU ANALIZU STRANKE

1. PODACI O STRANCI PRAVNOJ OSOBI ILI IZJEDNAČENOM SUBJEKTU	
1.1. Naziv/tvrtka	
1.2. Pravni oblik	
1.3. Adresa sjedišta/obavljanja djelatnosti (ulica i kućni broj)	
1.4. Mjesto	
1.5. Država	
1.6. Identifikacijski broj	
2. PODACI O STRANCI FIZIČKOJ OSOBI	
2.1. Ime i prezime	
2.2. Prebivalište/ uobičajeno boravište (ulica i kućni broj)	
2.3. Mjesto prebivališta /uobičajenog boravišta	
2.4. Država prebivališta /uobičajenog boravišta	
2.5. Državljanstvo	
2.6. Identifikacijski broj	
2.7. Datum rođenja	
2.8. Mjesto i država rođenja	
2.9. Identifikacijska isprava (naziv, broj, datum izdavanja i naziv izdavatelja)	
2.10. Da li je stranka politički izložena osoba (DA/NE)	
3. PODACI O FIZIČKOJ OSOBI STVARNOM VLASNIKU	
3.1. Ime i prezime	
3.2. Prebivalište /uobičajeno boravište (ulica i kućni broj)	
3.3. Datum rođenja	
3.4. Mjesto i država rođenja	
4. PODACI O PREDVIĐENOJ PRIRODI POSLOVNOG ODNOSA ILI TRANSAKCIJE	

4.1. Vrsta poslovnog odnosa	
4.2. Svrha poslovnog odnosa	
4.3. Vrsta transakcije (gotovinska, bezgotovinska i dr.)	
5. DODATAK ZA POJAČANU DUBINSKU ANALIZU	
5.1. Ukoliko je stranka politički izložena osoba	
5.1.1. Podaci o izvoru sredstava i imovine koji jesu ili će biti predmet poslovnog odnosa ili transakcije	
5.2. Ukoliko stranka nije nazočna kod uspostavljanja poslovnog odnosa	
5.2.1. Dodatne isprave, podaci ili informacije na osnovi kojih je provjeren identitet stranke	

Prilozi:

- 1.
- 2.
- 3.

Obrazac sastavio:

Odobrio:

Datum i mjesto
